

12.09.2025 kontrolliakt nr 12.2-4/12 riigihanke teostamise kontrollimise kohta Tartu Ülikoolis

Kontrollimise alus: Rahandusministeeriumi 22.11.2024.a kiri nr 12.2-4/23-1

Hankija nimi: Tartu Ülikool

Hankija registrikood: 74001073

Hankija õiguslik vorm: Avalik-õiguslik juriidiline isik

Hankija esindusõiguslik isik: Toomas Asser

Kontrolliperiood: 1.06.2022 - 22.08.2022

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus Tartu Ülikooli (edaspidi *hankija*) poolt avatud hankemenetlusena korraldatud riigihange „Tartu Ülikooli hoonetesse sisekoristusteenuse tellimine“ (viitenumber 250989) (edaspidi *riigihange*). Riigihange algas hanketeate avaldamisega 01.06.2022. a.
- 1.2. Kontrollimise eesmärgiks oli anda hinnang, kas hankija on eelnimetatud riigihanke korraldamisel riigihanke alusdokumentides sätestanud RHS §-i 77 lg 6¹ ja lg 7¹ ning Keskkonnaministri 01.01.2022 määruse nr 35 „Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused“ alusel kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume ja nõudeid, sealhulgas lisanud keskkonnahoidlikke kriteeriume tehnilisse kirjeldusse, vastavus-, hindamis-, kvalifitseerimis- ja/või lepingutingimustesse.
- 1.3. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevalvemenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.4. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.5. RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist on kontrollitud eRHR-is avaldatud andmete alusel.
- 1.6. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 27.08.2025. Hankija esitas omapoolse seisukoha kontrolliakti projektile 04.09.2025. Hankija ei nõustunud täielikult kontrolliakti projektis tehtud märkuste, tähelepanekute ja soovistustega. Rahandusministeeriumi selgitused ja vastused hankija vastuväidetele on leitavad kontrolliakti asjakohastest punktidest.

2. Kokkuvõtte järelevalvemenetluse tulemustest

- 2.1. Hankija oli valdavalt riigihanke alusdokumentide koostamisel järginud kohustuslikke keskkonnahoidlikke nõudeid, kuid hankija tegevuses hanke planeerimisel ja läbiviimisel tuvastati järgmised puudused:

- a. Keskkonnahoidliku riigihanke märgist ei ole eRHR-is riigihanke juurde lisandunud, sest vaatamata vastavustingimustes hankija enda sõnastatud keskkonnahoidlike kriteeriumide kehtestamisele, ei olnud hankijal registritehniliselt võimalik eRHR-is hanke lisaandmete lehel teha märget keskkonnahoidlike aspektidega arvestamise kohta. Hankija kinnitas, et pärast eRHR-is vastava arenduse tegemist (26.07.2023) alustatud riigihangetes on hankija kõigile keskkonnahoidlikke tingimusi sisaldavatele riigihangetele lisanud sellekohase märke.
- b. Riigihanke alusdokumentides puuduvad kohustuslikud kriteeriumid puhastusteenuse osutamisele tulenevalt keskkonnaministri määruse nr 35 „Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused” lisas 2 p-i 1.3. alapunktidest 1.3.1. ja 1.3.3 - 1.3.6.

3. Hanke alusdokumentides keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamise kontrollimine

3.1.Määruse kohaldavus riigihanke korraldamisele

RHS-i § 77 lõike 7¹ alusel on kehtestatud keskkonnaministri määrus nr 35 „Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused” (edaspidi *määrus*). Määruse § 1 lg 1 alusel kohaldatakse antud määrust avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijale. Tartu Ülikool on avaliku sektori hankija RHS § 5 lg 2 p 3 ja Tartu Ülikooli seaduse § 2 lg 2 alusel.

Määruse § 1 lg 3 p 2 alusel kehtestatakse keskkonnahoidlikud kriteeriumid puhastustoodete ja -teenuste hankimisele. Määruse § 6 lg 1 p-de 1-3 järgi on puhastustooted ja -teenused regulaarsed professionaalsed siseruumide puhastusteenused kontorites, sanitaarruumides ning teistes avalikes ruumides; selliste klaaspindade puhastamine, milleni pääseb eriseadmete või -masinate abita ja/või keskkonnahoidlikud puhastusvahendid ja puhastustarvikud. Määruse § 6 lg 3 sätestab, et regulaarne professionaalne puhastusteenus on selline, mida osutatakse vähemalt kord kuus (v.a klaaspindade puhastamine, mis on regulaarne, kui see toimub vähemalt kord kolme kuu jooksul).

Hankija poolt avatud hankemenetlusena läbi viidud riigihanke esemeks oli Tartu Ülikooli hoonetes sisekoristusteenuse tellimine, mis hõlmas põhiotstarbeliste ja üldkasutatavate ruumide põranda puhastust, sisemiste klaaspindade (uksed, trepikodade piirded, aknad, peeglid) puhastust, tolmu eemaldamist, tualettruumide puhastust ja prügikastide tühjendamist ning puhastust. Puhastusteenuseid telliti regulaarselt vähemalt viis korda nädalas. Seega oli tegu määruse § 6 lg 1 p-des 1-2 kirjeldatud toodete ja teenuse hankimisega.

Eelnevast tulenevalt kohaldasid hankija suhtes riigihanke korraldamisel RHS-ist ja määrusest tulenevad riigihanke korraldamisel keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamist kohustavad sätted.

3.2.Keskkonnahoidlike nõuete kontroll

Määruse § 3 sätestab, et hankijal tuleb kehtestada §-s 1 välja toodud tooterühma ja teenuse hankimisel riigihanke alusdokumentides käesoleva määruse lisades sätestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Lisaks on hankijal õigus lisada täiendavalt valikkriteeriumeid või kriteeriume ise sõnastada. Täpsemad kriteeriumid puhastoodete ja -teenuste hankimisele on välja toodud määruse lisas 2.

Hankija on keskkonnahoidlike kriteeriume sätetanud järgmistes riigihanke alusdokumentides:

- „Pakkumuse esitamise ettepanek - nõuded pakkujale ja pakkumusele”;
- „Vastavustingimused”;
- „Lisa 12 – Hankelepingu kavand”;
- „Lisa 13 – Tööde kirjelduse osade 1,2,3,4 ja 5 keskkonnahoidlikud kriteeriumid kasutatavatele puhastustoodetele”.

Hankija on eRHR-is märkinud, et hanke planeerimisel ja korraldamisel ei ole arvestatud keskkonnasäästlike lahendustega. Hankija selgitas 04.09.2025 Rahandusministeeriumile esitatud kirjas nr 12.2-4/7-2, et riigihangete registris puudub riigihankel 250989 keskkonnahoidliku riigihanke märgis, kuivõrd riigihanke korraldamise ajal register ei lisanud riigihankele keskkonnahoidlikku märget, kui hankija ei kasutanud registris ette antud näidistingimuste sõnastusi vastavustingimustes. Hankija selgitas, et riigihanke korraldamise ajahetkel ei olnud võimalik hankijal sellisel juhul ka endal käsitsi märget riigihangetele juurde lisada. Hankija kehtestas riigihankes nõutud tingimused sisu järgi erinevates alusdokumentides ning ei kasutanud registri näidissõnastusi.

Nõustume hankija selgitusega ning ei heida hankija sellekohast rikkumist ette.

3.2.1. Kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

3.2.1.1. Pakkujate pädevus ja kogemus

Vastavalt määruse lisa 2 punktile 1.1 peab hankija nõudma, et pakkujal oleks keskkonnahoidlike puhastusteenuste siseruumides osutamise pädevus ja kogemus, mis hõlmaks vähemalt kogemust selliste puhastusvahendite kasutamiseks, millele on kõva pinna puhastamisega seoses antud Euroopa Liidu ökomärgis või muu standardi EN ISO 14024 I tüüpi ökomärgis, mis on Euroopa Liidus ametlikult tunnustatud (punkt 1.1.1) ja personali pädevuse suurendamist organisatsioonisisese või -välise koolitamisega, mis hõlmab potentsiaalseid keskkonnamõjureid, nagu puhastusvahendi õige lahjendamine ja doseerimine, reovee kõrvaldamine ja jäätmete liigiti kogumine (punkt 1.1.2).

Määruse lisa 2 p-st 1.1.1 tuleneva nõude täitmiseks on hankija riigihanke alusdokumendi „Pakkumuse esitamise ettepanek - nõuded pakkujale ja pakkumusele” punktides 7.3.1 ja 8.3.1 sätestanud pakkuja kohustuse olla riigihanke algamisele eelneva 36 kuu jooksul täitnud vähemalt ühe lepingu, mille täitmisel kasutati ökomärgisega puhastusvahendit. Viidatud punktides on hankija märkinud ka järgmist: „Tingimusele vastab ka pakkuja, kelle siseruumide puhastusteenustele on antud EL-i ökomärgis või muu EN ISO 14024 I tüüpi ökomärgis.”

Seega on hankija riigihanke alusdokumentides korrektselt sätestanud määrusest tulenevad pakkuja pädevuse ja kogemuse kriteeriumid.

Määruse punktist 1.1.2 tulenevat nõuet on hankija sätestanud riigihanke alusdokumendi „Lisa 12 Hankelepingu kavand” punktis 6.15., sätestades, et *„enne teenuse osutamise algust kohustub töövõtja tegema personalile koolituse, mis hõlmab keskkonnamõjureid, nagu puhastusvahendi õige lahjendamine ja doseerimine, reovee kõrvaldamine ja jäätmete liigiti kogumine.”*

Seega on hankija järginud määruse lisas 2 p-s 1.1. sätestatud nõudeid.

3.2.1.2. Seire läbiviimine ja seire käigus kontrollitavad nõuded

Määruse lisa 2 p 1.2. sätestab, et hankelepingu täitmise ajaks peab pakkuja kehtestama tegevuskorra, mille alusel ta jälgib ja talletab pakkumuses esitatud näitajate (edaspidi *seire*) täitmist. Seire miinimumsagedus on üks täistööpäev vähemalt iga nelja kuu tagant. Seire käigus tuleb kontrollida järgnevate nõuete täitmist:

- Kasutatud puhastusvahendite kogus koos ökomärgise ja lahjendusastmega; (p 1.2.1.)
- Kasutatud puhastustarvikute liik ja korduskasutatavus; (p 1.2.2.)
- Puhastamiseks kasutatud veekogus ja vee kõrvaldamise koht; (p 1.2.3.)
- Puhastamise käigus tekkinud tahkete jäätmete kogus ja nende liigiti kogumine. (p 1.2.4.)

Hankija on riigihanke alusdokumendi „Lisa 12 Hankelepingu kavand” p-s 6.16. ja selle alapunktides ning alusdokumendis „Vastavustingimused” kohustanud pakkujat hankelepingu täitmise ajaks kehtestama tegevuskorda, mille alusel pakkuja jälgib ja talletab pakkumuses esitatud näitajate täitmist (*seire*). Seire miinimumsageduseks on hankija samas punktis määranud üks tööpäev vähemalt iga nelja kuu tagant. Seire käigus tuleb pakkujal talletada järgmisi andmeid:

- *kasutatud puhastusvahendite kogus (koos märkega selle kohta, kas neil on Euroopa Liidu ökomärgis ja milline on nende lahjendusaste);*
- *milliseid puhastustarvikuid kasutati (nende liik ja korduskasutatavus);*
- *puhastamiseks kasutatud veekogus ja vee kõrvaldamise koht;*
- *puhastamise käigus tekkinud tahkete jäätmete kogus ja nende liigiti kogumine.*

Seega on hankija järginud määruse lisas 2 punktis 1.2. sätestatud nõuet kohustada pakkujat hankelepingu täitmise ajaks kehtestama tegevuskorda, mille alusel ta jälgib ja talletab määruse lisas 2 punkti 1.2. aluspunktides väljatoodud toodud keskkonnahoidlike nõuete täitmist.

3.2.1.3. Kriteeriumid puhastusteenusele

Määruse lisa 2 p 1.3. sätestab, et puhastusteenuse osutamisel tagab pakkuja käesoleva lisa punktis 1.2 nimetatud jälgitavate ja talletatavate näitajatega seotud vähese keskkonnamõju. Selleks tuleb pakkujal:

- kasutada puhastusvahendeid kasutusjuhendi kohaselt; (p 1.3.1.)
- igal pool, kus võimalik kasutada Euroopa Liidu ökomärgisega või samaväärsed I tüüpi ökomärgisega puhastusvahendeid; (p 1.3.2.)

- minimeerida ühekordselt kasutatavate puhastustarvikute kasutamist; (p 1.3.3.)
- tagada optimaalne veekasutus; (p 1.3.4.)
- vähendada puhastamise käigus tekkinud tahkete jäätmete kogust; (p 1.3.5.)
- tagada jäätmete liigiti kogumine. (p 1.3.6.)

Hanke alusdokumendis „Lisa 13 – Tööde kirjelduse osade 1,2,3,4 ja 5 keskkonnahoidlikud kriteeriumid kasutatavatele puhastustoodetele” on hankija sätestanud järgmised kohustuslikud kriteeriumid puhastustoodetele:

- *Kõik hankelepingu täitmiseks kasutatavad puhastusvahendid peavad vastama kõvade pindade puhastamise vahendite Euroopa Liidu ökomärgise kriteeriumitele 1 (mürgine toime veeorganismidele) ja 4 (keelatud ja piiratud kasutusega ained).*

Hankija ei ole alusdokumentides sätestanud määruse lisa 2 p-i 1.3. alapunktides 1.3.1. ja 1.3.3 - 1.3.6 sätestatud nõudeid puhastusteenuse osutamisele.

Hankija tõi 04.09.2025 Rahandusministeeriumile esitatud kirjas nr 12.2-4/7-2 välja, et antud kohustuslikku keskkonnahoidlikku tingimust käsitlevad punktid sisalduvad riigihangete registris 30.06.2022 muudetud kehtivates hankedokumentides, täpsemalt pakkumuse esitamise ettepaneku punktis 9.7. Täiendaval alusdokumentide kontrollimisel selgus, et viidatud punktis on käsitletud siiski tegevuskava (s.o seire) kohta käivaid kohustuslikke kriteeriumeid, mida käsitleb antud kontrollakti punkt 3.2.1.2. Kriteeriumeid puhastusteenusele, mida käsitlevad määruse lisa 2 p-i 1.3. alapunktid 1.3.1. ja 1.3.3 – 1.3.6., antud punktis ega ka muudes hanke alusdokumentides hankija sätestanud ei ole.

Seega ei ole hankija siiski täielikult järginud määruse lisa 2 p-s 1.3. ja alapunktides 1.3.1. – 1.3.6. sätestatud kriteeriumeid.

3.2.1.4. Kriteeriumid puhastustoodetele

Määruse lisa 2 punkti 2 alapunktides on puhastustoodetele sätestatud järgmised kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid:

- Kõik hankelepingu täitmiseks kasutatavad puhastusvahendid peavad vastama kõvade pindade puhastamise vahendite Euroopa Liidu ökomärgise kriteeriumitele 1 (mürgine toime veeorganismidele) ja 4 (keelatud ja piiratud kasutusega ained); (p 2.1.)
- Kätepesuseep peab vastama mahapestavate kosmeetikatoodete Euroopa Liidu ökomärgise nõuetele; (p 2.2.)
- Kõik pehmepaberist tooted peavad vastama EN ISO 14024 I tüüpi ökomärgise või muu samaväärse Euroopa standardiorganisatsiooni standardile. (p 2.3.)

Hankija on antud kriteeriumid sätestanud hanke alusdokumendis hanke alusdokumendis „Lisa 13 – Tööde kirjelduse osade 1,2,3,4 ja 5 keskkonnahoidlikud kriteeriumid kasutatavatele puhastustoodetele”.

Seega on hankija järginud määruse lisas 2 p 2 alapunktides 2.1 – 2.3 sätestatud nõudeid puhastustoodete hankimisele.

3.2.2. Vabatahtlikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Hankijal on õigus lisaks kohustuslikele keskkonnahoidlikele kriteeriumitele lisada valikkriteeriumeid või kriteeriume ise sõnastada. Määruse lisa 2 p 3 alapunktides on seadusandja välja toonud järgmised võimalikud kriteeriumid:

- Kõik tekstiilist puhastustarvikud (nt lapid, mopid), mida lepingu täitmiseks kasutatakse, peavad olema mikrokiust või vastama tekstiiltoodetele Euroopa Liidu ökomärgise andmise nõuetele. Pakkuja peab esitama toote tehnilise dokumentatsioon, kus on märgitud kasutamise ja pesemise juhised.
- Vähemalt 50% tekstiilist käterättidest (tk), millega pakkuja hankijat lepingu täitmisel varustab, vastavad tekstiiltoodete Euroopa Liidu ökomärgise nõuetele.

Valikkriteeriumite loetelu pole ammendav.

Hankija ei ole hanke alusdokumentides sätestanud vabatahtlikke keskkonnahoidlikke kriteeriumeid, kuid selgitas kirjas 12.2-4/7-2, et kaaluvad vabatahtlike keskkonnahoidlike tingimuste kasutamist alati alusdokumentide ettevalmistamise faasis.

4. Tähelepanekud ja soovitused

Palume hankijal edaspidi hoolikamalt järgida, et juhul kui hanke esemele on kehtestatud kohustuslikud keskkonnahoidlikud nõuded, oleks riigihangete alusdokumentide koostamisel arvesse võetud kõik nõuded. Samuti soovitame ka edaspidi kaaluda, kas riigihankes oleks võimalik kohaldada vabatahtlikke nõudeid.

5. Järeldused

- 5.1. Hankija on hanke planeerimisel ja läbiviimisel enamjaolt arvestanud määrusest tulenevate keskkonnahoidlike kriteeriumitega.
- 5.2. Palume hankijal edaspidi lisada hanke alusdokumentidesse ka määruse lisas 2 p-i 1.3. alapunktides 1.3.1. ja 1.3.3 - 1.3.6 tulenevad nõudeid puhastusteenuse osutamisele. Tegu on kohustuslike kriteeriumitega, mida hankija peab tellitava puhastusteenuse osutamisele sätestama.
- 5.3. Palume hankijal ka edaspidi olla sama tähelepanelik eRHR-i andmeväljade täitmisel ja märkida eRHR-is keskkonnahoidlike aspektide kasutamine.
- 5.4. Edasise hankepraktika parandamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda Rahandusministeeriumi veebilehel avaldatud riigihanke juhendmaterjalide, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel. RHS-i kohaldamist puudutavate küsimustega on võimalik nõu saamiseks pöörduda Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna poole järgmiselt: riigihanked@fin.ee, tel 611 3701 (nõustamispäringud); register@riigihanked.riik.ee, tel: 611 3693, 611 3703 (riigihangete registri kasutajatugi).

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:
Saara Selgmäe
jurist
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond